

мр *Сандра* ФИШЕР-ШОБОТ
асистент Правног факултета Универзитета у Новом Саду

ПОЈАМ, САДРЖАЈ И ФОРМА ОБАВЕШТЕЊА О НЕСАОБРАЗНОСТИ РОБЕ У МЕЂУНАРОДНОМ И ДОМАЋЕМ ПРАВУ

Резиме

Купац треба да се позива на несаобразност робе ако о њој уредно и блаовремено не обавести продавца. Изостанак обавештења има озбиљне правне последице јер се испорука сматра уредном, а купац је, и поред несаобразности, дужан да исплати цену. Основна функција обавештења је да омогући продавцу да предузме мере неопходне за отклањање несаобразности. Дужност обавештавања има велики теоријски и практични значај. Предмет анализе у овом раду је појам, садржај и форма обавештења о несаобразности робе у међународном и домаћем праву.

Кључне речи: *несаобразност, обавештење о несаобразности.*

І Увод

У случају испоруке несаобразне робе купцу на располагању стоје одређена правна средства која служе за заштиту његових интереса. Међутим, нужна претпоставка за коришћење правима која има на основу манљиве испоруке је да купац продавца обавести о недостатку, односно да стави *приговор (рекламацију)*. *Приговор* представља констатовање неизвршења обавезе од стране продавца које се односи на количину, ква-

литет, врсту или паковање робе, а које је купац дужан учинити да би се могао користити правима која му припадају у случају недостатака робе. Таква дужност купца постоји и у међународној и домаћој продаји.

Дужност обавештавања има велики теоријски и практични значај. У пракси је вођено највише спорова управо у вези да дужношћу купца да продавца обавести о несаобразности. Према подацима из 2004. године, скоро четвртина свих спорова из уговора о међународној продаји робе се односила на чл. 39 *Конвенције УН о уговорима о међународној продаји робе*¹ (у даљем тексту: Бечка конвенција, БК).² Такође, и код нас постоји обимна судска пракса која се односи на дужност стављања рекламације.

Због значаја који дужност обавештавања има и за продавца и за купца неопходно је извршити њену детаљну анализу. У том циљу је потребно одредити садржај и форму обавештења, рок у коме се мора извршити, као и крајњи рок за обавештавање након кога наступа преклузија. Међутим, с обзиром на сложеност материје, у овом раду ћемо детаљно обрадити садржај и форму приговора, док ће питање рокова бити предмет анализе у посебном раду.

II Обавештење о несаобразности испоручене робе

Купац губи право да се позива на недостатак саобразности робе ако о томе није послао продавцу обавештење у коме је навео природу недостатка, у разумном року од тренутка кад га је открио или морао открити.³ И према нашем позитивном праву купац је дужан обавестити продавца о постојању материјалних недостатака без одлагања, иначе губи права која му по том основу припадају.⁴ У чл. 481 ст. 1 *Закона о*

1 Конвенција Уједињених Нација о уговорима о међународној продаји робе (*Службени лист СФРЈ* 10/1/84 од 31.12.1984; даље у фуснотама: БК).

2 Према подацима из 2004. године од 1246 судских одлука 286 се односило на примену чл. 39 БК. Видети више код Franco Ferrari, „Divergences in the application of the CISG's rules on non-conformity of goods“, *Labels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, Heft 3 (Juli), 2004, стр. 485.

3 БК, чл. 39 ст. 1.

4 Видети Закон о облигационим односима (*Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 и *Службени лист СРЈ*, бр. 31/93, даље у фуснотама: ЗОО) чл. 481 ст. 1 и 482 ст. 1. Исто решење је предвиђено и Општим узансама за промет робом (даље у фуснотама: ОУЗ), уз. бр. 154. Наиме, само купац који је уредно и на време ставио продавцу приговоре због утврђених мана робе се може користити предвиђеним правним средствима.

„Код неблаговремено поднетог приговора у погледу видљивог, делимичног недостатка беспредметно је накнадно утврђивање недостатака количине робе у току

облијационим односима (у даљем тексту: ЗОО) предвиђено је да купац у случају нестављања приговора губи *право* које му по том основу припада. Сматрамо да се овде ради о грешци јер купац у случају испоруке робе са недостацима на располагању има више права.⁵

Из наведених одредби видимо да ће одговорност продавца за испоруку несаобразне робе постојати само под условом да купац предузме одређене радње тј. да уредно и благовремено обавести продавца о недостацима на роби, односно да приговори због мана робе. Нечињење купца у овом случају има озбиљне правне последице. Испорука се сматра уредном, а купац је дужан да исплати цену.⁶ Овде постоји правна фикција да је купац преузео робу без приговора и она представља необориву правну претпоставку (*praesumptio iuris et de iure*). Следствено томе, он губи могућност да се користи правним средствима која би имао на основу испоруке несаобразне робе.

У пракси, слању обавештења редовно претходи преглед робе. Према чл. 38 ст. 1 БК купац је дужан прегледати робу или је дати на преглед у што је могуће краћем року зависно од околности. Преглед робе није правна обавеза, него дужност (*die Obliegenheit*).⁷ Дужност прегледа робе из чл. 38 БК не треба мешати са правом купца из чл. 58 ст. 3 БК да прегледа робу пре плаћања цене. Код међународне продаје робе дужност прегледа треба да одреди кад је, ако није извршен преглед, купац *морао* открити несаобразност робе.⁸ Купац не трпи никакве санкције ако пропусти да робу прегледа, али сноси *ризик* постојања несаобразно-

поступка, јер је тужени изгубио права која би му припадала за случај да је благовремено и уредно обавестио противну уговорну страну о евентуалном материјалном недостатку на који се позивао.“ (Према одлуци ВСС, Прев. 539/98). Наведено према Драгослав Вељковић, *Облијационо право кроз Коменџар Закона о облијационим односима – са рејсџром њојмова – за њракџичну њриму са њримерима ујовора, њужби и судске њраксе*, Београд, 2005, стр. 463.

5 Исто тако Слободан Перовић, Драгољуб Стојановић (ур.), *Коменџар Закона о облијационим односима*, књига II, Крагујевац, Горњи Милановац, 1980, стр. 81.

6 Видети ОУЗ, уз. бр. 153.

7 Ulrich Magnus, *Wiener UN-Kaufrecht (CISG)*, Berlin, 2005, стр. 388; Peter Schlechtriem, Ingeborg Schwenzer (ed.), *Commentary on the UN Convention of the International Sale of Goods (CISG)*, 2nd (English) edition, New York, 2005, стр. 447; Karsten Schmidt (Hrsg.), *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, München, 2004, стр. 523; Wolfgang Krüger, Harm Peter Westermann (Hrsg.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 3, 4. Auflage, München, 2004, стр. 2385; Heinz Georg Bamberger, Herbert Roth (Hrsg.), *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 3, München, 2003, стр. 2827.

8 CISG – *Advisory Council Opinion no. 2, Examination of the Goods and Notice of Non-Conformity: Articles 38 and 39*, 7 June 2004, доступно на адреси: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op2.html>.

сти, односно сноси ризик да не успе са приговором. То значи да ако због неизвршеног прегледа недостаци на роби буду откривени прекасно тј. по протеку рока за обавештавање продавца, купац губи право да се на њих позива. Према томе, у интересу је купца да правовремено и уредно прегледа робу.

И према нашем праву, купац је *дужан* да прегледа примљену робу.⁹ Купац је дужан да примљену ствар на уобичајени начин прегледа или је да на преглед, чим је то према редовном току ствари могуће.¹⁰ Међутим, то не значи да купац *мора* да изврши преглед. Преглед робе нема самосталан значај, а купац треба да прегледа робу ако жели да се користи правима која му припадају у случају постојања недостатака. Управо због тога сматрамо да ЗОО правилно поступа кад преглед одређује као дужност. Такође, и обавештавање продавца је дужност купца, а не његова обавеза. То се јасно види из чл. 482 ст. 1 ЗОО који предвиђа да је по откривању скривеног недостатка купац *дужан* да обавести продавца. Имајући у виду наведено сматрамо да је погрешно што се у чл. 485 ЗОО говори о обавези купца да ствар прегледа, односно о обавези да у одређеном року обавести продавца о недостацима.

Основна разлика између одредби које регулишу преглед робе и обавештавање продавца о недостацима се огледа у томе што купац не трпи никакве санкције ако не изврши преглед робе. Насупрот томе, нестављање приговора води губитку права. Међутим, факултативност прегледа не одговара потребама привредника, па се обавеза прегледа често предвиђа у типским уговорима или узансама.¹¹

Дужност купца да прегледа робу је тесно повезана са његовом дужности обавештавања. Преглед робе најчешће претходи обавештавању и припрема га. Међутим, преглед робе није предуслов уредне пријаве недостатака. То значи да ће, уз испуњеност других законских услова, обавештење купца производити дејство и онда кад он робу није довољно или је није уопште прегледао. Такође, неизвршење прегледа робе и нестављање приговора због недостатака не штети купцу ако несаобразност не би могла да се открије приликом одговарајућег прегледа робе.¹²

9 О дужности прегледа робе говори се и код Александар Голдштајн, *Привредно уједно право*, Загреб, 1967, стр. 273.

10 ЗОО, чл. 481 ст. 1. Узор за чл. 481 ст. 1 ЗОО су били чл. 38 УЛИС и уз. бр. 137 ОУЗ.

11 Видети више код Младен Драшкић, *Обавезе продавца према унификованим правилима о међународној куповини*, Београд, 1966, стр. 93; Борислав Т. Благојевић, Врлета Круљ (ур.), *Коментар Закона о облигационим односима*, књига I, Београд, 1980, стр. 975.

12 P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 448.

Став да купац може приговорити недостатку и кад робу није прегледао је прихваћен и у нашој теорији¹³ и судској пракси.¹⁴

И у међународном и домаћем праву су норме које регулишу дужност стављања приговора диспозитивне, па је могуће да стране својим споразумом на другачији начин уреде извршење ове дужности.

Одредбе у БК и ЗОО које се односе на дужност обавештавања продавца о недостацима робе уважавају интересе обе уговорне стране и представљају добро избалансирана решења. Предвиђањем дужности обавештавања продавца о недостацима на одређени начин и у одређеном року пружа се сигурност и продавцу и купцу. Наиме, продавац који је наводно повредио уговор мора бити обавештен о природи повреде у одређеном року након испоруке. То је значајно из следећих разлога. Прво, обавештење о несаобразности робе продавцу даје основ да сам изврши преглед робе и утврди да ли недостаци заиста постоје. Друго, продавац је у могућности да обезбеди доказе које ће користити у евентуалном каснијем спору са купцем. Треће, непосредно након испоруке је много лакше утврдити да ли прави узрок недостатка лежи у повреди обавезе од стране продавца или у нпр. неправилном коришћењу од стране купца. Четврто, обавештење послато у законом предвиђеном року оставља продавцу могућност да несаобразност отклони заменом или поправком робе или да смањи губитке купца на неки други начин. Четврто, продавац може да се регресира од својих снабдевача или евентуално против њих покрене одговарајуће поступке.¹⁵ И последње, потребно је да продавац буде сигуран да ће одређени послови у неком тренутку бити окончани. С друге стране, и купац ужива сигурност јер зна да ће под одређеним условима моћи да се користи правима која има због испоруке робе са недостацима.

И на крају, важно је да судије приликом решавања спорова имају у виду смисао дужности обавештавања и да подједнако уваже интересе и једне и друге стране. Не сме се допустити да се у пракси измени дејство ове дужности. Наведено се нарочито односи на ситуације у међународној продаји кад је неопходно извршити конкретизацију неодређених појмова из чл. 39 БК (нпр. природа недостатка, разумни рок...). Ако би пред купца били постављени престоги захтеви у погле-

13 Видети више код Иван Букљаш, Борис Визнер, *Коментар Закона о обвезним (облигационим) односима*, Загреб, 1979, књига 3, стр. 1608.

14 „Квалитативне недостатке робе купац може да рекламира иако робу није прегледао ако има поузданог и оправданог основа сумњи да роба не одговара условима уговора“. Закључак Главне државне арбитраже Гс-925/52. Наведено према Владимир Капор, *Уговор о кувовини и продаји робе – Тумач ојшћих узанси за йромей робом*, Београд, 1961, стр. 165.

15 К. Schmidt (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 523.

ду неопходних формалности за подношење приговора онда би дужност обавештавања могла постати инструмент којим се купцу одузимају захтеви због несаобразности робе. То би било неправично јер испоруком несаобразне робе није купац повредио уговор, него продавац. Такође, формалности у погледу слања обавештења нису саме себи циљ, него пре свега, треба да служе интересима продавца.¹⁶

III Случајеви у којима постоји дужност обавештавања

Појам несаобразност из Бечке конвенције поред испоруке робе са физичким недостацима обухвата и испоруку робе са квантитативним недостацима и *aliud*. То значи да купац у свим наведеним случајевима треба да поднесе приговор продавцу. Обавештењем могу бити обухваћени сви видови несаобразности (мане у погледу врсте, квалитета, количине и паковања испоручене робе) без обзира на разлог њиховог постојања.

Купац, у српском праву, треба да обавести продавца увек кад постоји материјални недостатак. Према нашем мишљењу дужност обавештавања постоји не само у случају испоруке робе са физичким недостацима, него и код испоруке мање количине робе и *aliud*-а, као и код мана у паковању.

У међународној продаји купац је дужан да рекламира продавцу сваку разлику у количини испоручене робе и онога што је уговорено. Ако купац не обавести продавца да му је испоручена већа количина робе од уговорене, он ће према чл. 52 ст. 2 БК бити дужан да плати вишак испоручене робе по уговореној цени. С друге стране, ако продавац купцу испоручи мању количину робе од уговорене и купац томе благовремено не приговори, он је дужан платити уговорену цену у целини.

Према српском праву купац је дужан да обавести продавца код квантитативних недостатака. Међутим, разликују се правна правила код испоруке мање и веће количине робе. Према ЗОО испорука мање количине робе представља материјални недостатак.¹⁷ Код испоруке мање количине робе потребно је одговорити на три питања. Прво, да ли је купац и код испоруке мање количине робе дужан да поступи као и код других материјалних недостатака, односно да након извршеног прегледа робе обавести продавца о квантитативном недостатку. Друго, у ком року купац треба да обавести продавца. И последње, да ли пропуштање обавештења води губитку права. Сматрамо да је купац увек дужан да обавести продавца о недостацима у количини. Према по-

16 Видети више код U. Magnus, *нав. дело*, стр. 406.

17 Видети ЗОО, чл. 492 ст. 1.

словним обичајима купац је дужан да обавести продавца о постојању квантитативног недостатку у *крајњом року*.¹⁸ Док узансе предвиђају да купац без одлагања мора обавестити продавца о манама робе, дотле за обавештавање о квантитативним недостацима предвиђају кратак рок. Према нашем мишљењу не може се наћи ваљано оправдање за другачије поступање код квантитативних недостатака јер и испорука мање количине и испорука робе са недостацима у квалитету представља материјални недостатак. Иако ЗОО не регулише ово питање изричито, правила која се односе на материјалне недостатке се путем аналогije морају применити и на испоруку мање количине робе. Стога би, према нашем мишљењу, купац и у овом случају требало да приговори продавцу *без одлагања*. Даље, код квантитативних недостатака ни ЗОО ни ОУЗ изричито не наводе да нестављање приговора води губитку права купца да се позива на недостатак. Услед тога је у судској пракси заузет став да нестављање приговора не води губитку права купца.¹⁹ У теорији је, међутим, прихваћено мишљење да последице нестављања приговора код квантитативних недостатака треба да буду исте као и код недостатака у квалитету.²⁰ Сматрамо исправним став заступан у доктрини, који своје упориште има и у одредбама ЗОО. Пошто испорука мање количине од уговорене представља материјални недостатак не може се третирати другачије од осталих материјалних недостатака. Такође, такво решење пружа неопходну правну сигурност у промету. Дужност стављања приговора води извесности за обе уговорне стране и омогућава несметано одвијање трговинског промета.

С друге стране, испорука веће количине се не сматра материјалним недостатком, него понудом за закључење новог уговора у погледу веће количине. Нестављање приговора од стране купца се сматра прећутним прихватом понуде. Према томе, купац мора ставити приговор у разумном року ако жели да одбије вишак испоручене робе.

У теорији међународне продаје робе је спорно питање да ли је купац дужан обавестити продавца и платити већу цену у случају испоруке робе бољег квалитета од уговореног. Према ставу заступаном у делу немачке теорије, чл. 39 БК се не може применити у случају испоруке робе бољег квалитета.²¹ Налазимо да се наведено мишљење не може прихватити. Приликом давања одговора треба поћи од тога да испорука робе бољег квалитета од уговореног представља несаобразност у смислу чл. 35 ст. 1 БК. Чл. 39 БК регулише обавештавање продавца

18 Видети ОУЗ, уз. бр. 131 ст. 1.

19 Видети више код М. Драшкић, *нав. дело*, стр. 73.

20 Видети више код М. Драшкић, *нав. дело*, стр. 73; В. Капор, *нав. дело*, стр. 145.

21 Видети више код W. Krüger, H. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2385.

уколико постоји недостатак саобразности и при том не прави разлику у односу на то у чему се састоји несаобразност. Стога, у принципу, купац има дужност да обавести продавца и код испоруке робе бољег квалитета. Спорно би могло да буде да ли је купац у том случају дужан да плати већу цену. Пошто у Бечкој конвенцији не постоји изричито правило, могао би се аналогно применити чл. 52 ст. 2 БК, односно купац би био дужан да плати пропорционално већу цену. У супротном би ова ситуација морала бити решена применом хетерогених правила из националних права.²² Међутим, ако је испоручена роба веће вредности најчешће се ради о околности која је продавцу била позната или му је морала бити позната. Због тога се примењује чл. 40 БК, што у крајњој линији води томе да ће купац платити уговорену, а не већу цену.²³

Због разлика које постоје између правила која регулишу међународну и националне продаје, треба нагласити да дужност обавештавања постоји и у случају испоруке *aliud*-а. У многим правима се испорука друге врсте робе схвата као неизвршење испоруке, а не као манљива испорука. Управо због тога је код међународне продаје потребно имати на уму да испорука *aliud*-а представља несаобразну испоруку и да је и у том случају потребно продавца обавестити о недостатку. С обзиром да је, према нашем мишљењу, појмом материјални недостатак обухваћена и испорука *aliud*-а налазимо да је и код унутрашње продаје потребно да купац продавцу приговори у случају испоруке друге ствари или робе друге врсте.

Дужност обавештавања постоји и у случају недостатака код накнадно испоручене или поправљене робе.²⁴ Код уговора о продаји са сукцесивним испорукама купац мора да прегледа сваку појединачну испоруку и да о евентуалним недостацима обавести продавца.²⁵

Насупрот томе, обавештење у смислу чл. 39 БК се не мора слати код других повреда уговора (нпр. код доцње са испоруком). И последње, чл. 39 БК, односно чл. 481, 482 и 484 ЗОО не обухватају обавештавање продавца о правним недостацима испоручене робе. То је регулисано чл. 43 БК, односно чл. 509 ЗОО.

IV Садржај обавештења

Купац према чл. 39 ст. 1 БК у обавештењу мора навести *иприроду недосјайка*. Чл. 484 ст. 1 ЗОО предвиђа да је у обавештењу о недо-

22 Тако и P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 474.

23 Видети више код P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 474.

24 Видети ЗОО, чл. 483.

25 Видети БК, чл. 73.

статку ствари купац дужан *ближе описати* недостатак и позвати продавца да прегледа ствар. Из наведеног видимо да није довољно да купац наведе да роба има мане, него је дужан да их ближе одреди. Питање је шта се подразумева под појмовима *природа недосијатка* и *ближи опис* недостатка, односно колико прецизно треба да буде обавештење. Приликом давања одговора треба поћи од основне сврхе чл. 39 БК и чл. 484 ст. 1 ЗОО, која се састоји у томе да продавац буде у могућности да на одговарајући начин реагује у случају кад купац му упути приговор.

Сматрамо да, иако то није изричито наведено у чл. 39 ст. 1 БК ни у чл. 484 ст. 1 ЗОО, из обавештења мора бити јасна намера купца да поднесе приговор,²⁶ односно мора се видети да купац не одобрава испоруку.

У теорији и судској пракси је општеприхваћено да није довољно обавештење општег карактера (нпр. изјава купца да није задовољан испоруком).²⁷ Општа изјава у рекламацији да „квалитет не одговара“ није довољна за уредну рекламацију.²⁸ Потом, обавештење није уредно ако упућује на „недостатак у квалитету робе“, „грешку у преради“ или садржи паушалну изјаву да испоручена роба не одговара узорку или моделу.²⁹ Изјава да „продавац није испунио своју обавезу“ или да је „испоручио погрешне делове“ такође није довољна.³⁰ Општа изјава дата приликом преузимања робе да испорука не одговара условима уговора не даје довољно основа да се испита оправданост приговора.

Приговори у погледу квалитета и квантитета робе треба да су конкретизовани и одређени.³¹ Према томе, купац у обавештењу треба на што прецизнији начин да опише недостатак. При чему мера прецизирања зависи од могућности купца, нарочито стручности која се од њега може очекивати у пословном промету. Имајући у виду наведено можемо рећи да није могуће на уопштен начин одредити које податке купац треба да наведе да би продавца обавестио о природи недостатака. То је фактичко питање и треба га решавати у зависности од околности конкретног случаја. Приликом одређивања да ли је у обавештењу наве-

26 Тако и W. Krüger, H. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2385.

27 H.G. Vamberger, H. Roth (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2827; W. Krüger, H. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2387; Б. Благојевић, В. Круљ (ур.), *нав. дело*, књига I, стр. 981; М. Драшкић, *нав. дело*, стр. 98.

28 Одлука Главне државне арбитраже Гс-360/53.

29 Видети више код К. Schmidt (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 529.

30 Видети више код U. Magnus, *нав. дело*, стр. 441. Погледати и наведену веома обимну судску праксу.

31 Одлука Главне државне арбитраже Гс-80/49. Наведено према С. Перовић, Д. Стојановић (ур.), *нав. дело*, књига II, стр. 89.

дена природа недостатка треба имати на уму функцију приговора. Наиме, он мора да пружи продавцу довољно информација о врсти и размерама несаобразности. Постоји велики број судских одлука у којима је конкретизовано када је приговор довољно одређен.³²

Купац у обавештењу мора јасно навести којој испоруци приговара, као и да ли се приговор односи на испоруку у целини или само један њен део. Ако недостатке има само један предмет, купац га мора јасно означити. У случају да купац уочи недостатке код више комада робе исте врсте, он у свом обавештењу то мора квантификовати, односно тачно означити ком делу испоруке приговара.³³ Међутим, прецизна квантификација се од купца може захтевати само у мери у којој је то за њега могуће и разумно. Ако би нпр. одређивање количине робе која је погођена недостатком од купца захтевало значајан напор, онда се такав захтев не може сматрати разумним.³⁴ Потом, ако је предмет уговора лако кварљива роба потребније је прецизно одређење робе погођене недостацима, него код трајне робе, где продавац по пријему обавештења и сам може закључити о домашају несаобразности.

Код испоруке више различитих уређаја, несаобразни уређај мора бити означен типом и серијским бројем.³⁵ Ако је испоручена роба несаобразна нпр. и у погледу количине и у погледу паковања, купац мора посебно означити сваки недостатак.

Из обавештења мора бити јасно у чему се састоји несаобразност, односно да ли купац приговара квалитету, врсти, количини или паковању испоручене робе. Треба имати на уму да захтеви у погледу изношења чињеница у приговору не смеју бити престоги јер би на тај начин ризик манљиве испоруке са продавца био пребачен на купца. Према томе, довољно је да купац несаобразност означи као такву. Он није дужан да зна нити да наведе узроке несаобразности. Код техничких уређаја је довољно да купац наведе симптоме недостатка³⁶ (нпр. да не може да покрене аутомобил или да из штампача излази само бели папир). Ако је била уговорена испорука оригиналне робе, приговор ће се сматрати уредним ако купац наведе да се не ради о порученој оригиналној роби.³⁷

32 Видети Анекс CISG – *Advisory Council Opinion no. 2, Examination of the Goods and Notice of Non-Conformity: Articles 38 and 39*, 7 June 2004. Видети још и U. Magnus, *нав. дело*, стр. 441.

33 Видети више код P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 464. Такође код W. Krüger, H. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2387.

34 Видети више код P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 464.

35 Видети више код W. Krüger, H. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2387.

36 H.G. Bamberger, H. Roth (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2827; K. Schmidt (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 528; P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 464.

37 Видети више код U. Magnus, *нав. дело*, стр. 412.

Купац је дужан да изврши уобичајени преглед робе и да о евентуалном постојању недостатка обавести продавца. Ако он, међутим, спроведе научно-технички преглед, продавца мора обавестити и о суштинским резултатима тог прегледа. И у том случају, купац је дужан да информише продавца само о постојању несаобразности, а не о њеном узроку или њеном отклањању.³⁸ Према уз. бр. 152 ст. 3 ОУЗ купац продавцу треба да достави и исправу о утврђивању квалитета, ако је има. Овакво решење ЗОО не предвиђа, али би га, према нашем мишљењу, требало примењивати као трговински обичај.

У свом обавештењу купац не мора навести правна средства која ће користити. Међутим, из практичних разлога је најбоље да он то ипак учини. У сваком случају, након обавештавања продавца о недостацима купац у разумном року треба да се изјасни и о правним средствима која ће користити.³⁹

У међународном трговинском промету приговори морају бити поткрепљени одговарајућим документима у разумном року, иначе би несавесни купци увек приговарали да би остварили смањење цене.⁴⁰

Нејасноће и непрецизности у приговору иду на терет онога ко приговара, односно купца. Кад у рекламацији није на задовољавајући начин наведена природа недостатака, касније прецизирање ће имати дејство само ако буде извршено унутар предвиђеног рока за подношење приговора. Међутим, могућност накнадног прецизирања зависи и од начина на који је приговор учињен. Ако је купац усмено саопштио да роба има недостатке, али их није тачно одредио, продавац би требало одмах да затражи конкретизацију. Нечињење продавца у овом случају представља конклюдентно одрицање од даљег прецизирања у року из чл. 39 ст. 1 БК.⁴¹ Ово правило би требало применити и код других средстава комуникације (нпр. *e-mail*) која почивају на брзој комуникацији.

У српском праву, обавештење купца о недостатку мора садржати још један елемент. Наиме, купац је дужан да позове продавца да прегледа ствар. Овакво решење ОУЗ нису познавале, а преузето је из чл. 39 ст. 2 *Хашкој једнообразној закона о међународној продаји њелесних њокрејних ствари* (у даљем тексту: УЛИС). Бечка конвенција не садржи овакву дужност купца из следећих разлога. Прво, сматрало се да свако обавештење о несаобразности садржи *de facto* позив продавцу. Друго, заузет је став да захтев да купац треба да позове продавца да прегледа робу може представљати „замку“ која ће водити губитку куп-

38 Видети више код W. Krüger, H. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2387.

39 Видети више код U. Magnus, *нав. дело*, стр. 412.

40 Видети више код М. Драшкић, *нав. дело*, стр. 98.

41 Видети више код W. Krüger, H. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2388.

чевих права. И треће, радна група је закључила да позив, као нужан део обавештења о несаобразности, није подржан ни у трговинској пракси.⁴²

У нашем праву *ratio* позива продавцу је да се уз присуство обе уговорне стране утврди стварно стање робе. Да би позив продавцу имао смисла купац треба да му омогући да робу стварно прегледа. Наведено решење има и позитивне и негативне стране. Наиме, у пракси купац може неосновано стављати приговоре да би издејствовао смањење цене. Међутим, ако купац зна да ће продавац прегледати робу, он ће рекламирати само недостатке који стварно постоје. Потом, ако се утврде недостаци постоји могућност брзог договора продавца и купца. Насупрот томе, ако купцу хитно треба роба, а он њоме не може располагати све док је продавац не прегледа, тада дужност позивања продавца има негативно дејство.⁴³ Такође, код дистанционе продаје долазак продавца да прегледа робу може бити повезан са значајним трошковима.

Преглед робе је право, а не обавеза продавца. То право је у његовом интересу јер му омогућава да обезбеди доказе о стању робе. Из тога произлази да продавац неће имати интерес да робу прегледа кад поседује доказе да је роба у време испоруке била без недостатака.⁴⁴

У одређеним случајевима купац неће морати да упути позив продавцу да прегледа робу. Прво, ако је робу прегледала контролна организација, а купац поседује сертификат. И друго, кад су купац и продавац робу заједно прегледали.⁴⁵

Наш закон не одређује до кад је купац дужан да чека да продавац прегледа робу. Сматрамо да би купац морао да продавцу остави разумно време да дође или пошаље свог заступника. Које време ће се сматрати разумним зависи од околности конкретного случаја (удаљеност продавца, превозно средство које користи продавац...). Док чека да продавац прегледа робу, купац не би смео да предузима никакве радње на роби и да утиче на њено стање. Сматрамо, међутим, да би код кварљиве робе купац смео да предузима радње у циљу смањења њеног даљег пропадања.

Закон не регулише да ли и које последице сноси купац ако не позове продавца да робу прегледа. Будући да продавац има право да робу прегледа сам или да пошаље свог представника и онда кад га купац не позове да то учини, сматрамо да непозивање продавца не утиче на ваљаност обавештења. Ако би се заузео супротан став, то би купца

42 Видети више код Massimo C. Bianca, Michael J. Bonell (ed.), *Commentary on the International Sales Law – The 1980 Vienna Sales Convention*, Milan, 1987, стр. 304.

43 Видети више код И. Букљаш, Б. Визнер, *нав. дело*, књига 3, стр. 1622, 1623.

44 Видети више код Ивица Јанковец, *Уговорна одговорност*, Београд, 1993, стр. 149.

45 Видети више код С. Перовић, Д. Стојановић (ур.), *нав. дело*, књига II, стр. 91.

ставило у тежак положај јер би и поред благовременог, конкретног и прецизног обавештења о недостацима могао да изгуби права која има на основу одговорности продавца за материјалне недостатке.

V Форма обавештења

Основни принцип прихваћен у Бечкој конвенцији је *принцип неформалности*.⁴⁶ Из тог разлога ни обавештење купца о природи недостатака не подлеже посебним захтевима у погледу форме. Изузетно, обавештење мора бити сачињено у писменој форми ако било која од уговорних страна има седиште у држави која је изјавила резерву у смислу чл. 96 БК.⁴⁷

Купац треба да обавести продавца о природи недостатака на начин који се сматра одговарајућим према датим околностима.⁴⁸ У међународној трговини се недостатак може саопштити путем е-маила, као и телефона, телеграма, телепринтера и телефакса. Сва ова средства су одговарајућа. Употреба обичне поште се сматра разумном само ако се продавац и купац налазе у суседним регионима.⁴⁹ Када се обавештење шаље поштом и извесно је да ће оно до продавца путовати више дана, према једном мишљењу, обавештење се мора извршити и бржим средством комуникације, нпр. *e-mailom* или телефоном.⁵⁰

Иако се у српској верзији Бечке конвенције у чл. 39 ст. 1 наводи да купац губи право да се позива на недостатак саобразности робе ако о томе продавцу није *ислао* обавештење, сматрамо да се обавештавање може извршити и усмено. У прилог нашој тврдњи говори и енглески текст конвенције који предвиђа да је купац дужан да *обавести* продавца (...*if he does not give notice...*). Према томе, купац може усмено нпр. у телефонском разговору обавестити продавца о недостацима. Једини услов је да обавештење буде извршено на језику који продавац може да разуме. То може бити језик продавца или језик који су стране одредиле као језик уговора. Пошто купац мора доказати да је благовремено и уредно поднео приговор, у његовом је интересу да постоји и писмена потврда усмено изјављеног приговора.

И у домаћем праву је као основни прихваћен *принцип консенсуализма*.⁵¹ Следствено томе и одредбе које регулишу обавештавање

46 Видети БК, чл. 11.

47 Видети БК, чл. 12 и чл. 96.

48 Видети БК, чл. 27.

49 P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 465.

50 Тако К. Schmidt (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 530.

51 Видети ЗОО, чл. 67.

продавца о недостацима не постављају пред купца захтеве у погледу форме приговора. Обавештење о недостатку може бити и писмено и усмено, учињено непосредно или путем средстава комуникација. Купац треба да у конкретном случају одабере погодан начин и средство за обавештење продавца о недостатку, узимајући у обзир природу недостатка, удаљеност продавца, стање ствари с обзиром на недостатак, обичаје струке и слично.⁵²

Важно је да купац продавцу *на сијуран начин* саопшти приговоре.⁵³ Из чл. 484 ст. 2 ЗОО видимо да се слање обавештења препорученим писмом и телеграмом сматра поузданим начином обавештавања. Према уз. бр. 152 ст. 2 ОУЗ потребно да се приговори саопштени телефоном, телеграмом и телепринтером одмах потврде препорученим писмом. Будући да ЗОО не садржи такву норму, у теорији је прихваћен став да би наведено правило требало примењивати као трговински обичај.⁵⁴ Разлог лежи у томе што приговор учињен телефоном или између присутних лица производи дејство само ако у случају спора купац може да докаже да га је благовремено и јасно учинио.⁵⁵ Препоручено писмо представља добар начин за слање приговора јер у том случају продавац сноси ризик његовог достављања. Такође, код обавештавања препорученим писмом се избегавају евентуални спорови о садржини нпр. усмено учињене рекламације. У пракси се најчешће усмено дата обавештења и потврђују писмено. При том се благовременост обавештења цени према моменту саопштавања, док писмена потврда представља доказ извршеног приговора.

52 С. Перовић, Д. Стојановић, *нав. дело*, књига II, стр. 90. Исто тако, А. Голдштајн, *нав. дело*, стр. 300.

53 Видети ОУЗ, уз. бр. 152 ст. 1.

54 Видети више код С. Перовић, Д. Стојановић, *нав. дело*, књига II, стр. 90.

55 Такав став је заузет и у нашој судској пракси. Видети више код И. Јанковец, *нав. дело*, стр. 149 и фуснота 43.

Mag. Sandra FIŠER-ŠOBOT

Junior Faculty Member at the Faculty of Law, University of Novi Sad

NOTION, CONTENT AND FORM OF NOTICE OF LACK OF CONFORMITY OF THE GOODS IN INTERNATIONAL AND DOMESTIC LAW

Summary

The buyer loses the right to rely on a lack of conformity of the goods if he does not give timely notice to the seller. Absence of notice has serious legal effect because the delivery is considered to be duly performed and the buyer has to pay the price in spite of the non-conformity. The main purpose of the buyer's notice is to enable the seller to take the necessary steps to remedy the non-conformity. Buyer's duty to inform seller about the non-conformity of the delivered goods is of great theoretical and practical importance. In order to give detailed and comprehensive reflection this paper analyzes notion, content and form of the lack of conformity notice in international and domestic law.

Key words: *non-conformity, notice of lack of conformity of the goods.*